

Informácia o spoločnej iniciatíve členských miest Únie miest Slovenska pri riešení problematiky dôsledkov klimatickej krízy v mestách

Banská Bystrica je členom Únie miest Slovenska (ďalej len „ÚMS“), ktorá sa okrem poskytovania služieb členským mestám, dlhodobo venuje trom hlavným témam: pokračovanie v decentralizácii Slovenska, potrebe zmeny financovania miest a riešeniu vplyvov klimatickej zmeny a krízy v území.

ÚMS je členom Dohovoru primátorov a starostov o klíme a energetike. Klimatickú krízu pokladá za vážny problém a chce intenzívne hľadať riešenia.

Klimatická kríza súvisiaca so zmenou klímy a jej dopadmi je po koronakríze ďalšou skúškou pre samosprávy. Niektoré členské mestá ÚMS už s opatreniami pred hrozbami zmeny klímy začali. Ide napríklad o Bratislavu, Trnavu, Zvolen, Hlohovec, Košice, Zlaté Moravce. V Banskej Bystrici sú niektoré opatrenia súčasťou platného PHSR, územného plánu (Zmeny a doplnky územného plánu č.5) alebo sa realizujú prostredníctvom projektov z eurofondov (znižovanie energetickej náročnosti budov, revitalizácia vnútroblokov, pripravovaný projekt Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica), pri správe zelene, mestských lesných pozemkov. Potrebné je však uskutočniť ďalšie opatrenia v doprave, ochrane ovzdušia (prekračovanie povolených limitov prašnosti – PM 10 počas zimných mesiacov a pod.), opatrenia týkajúce sa zelene, vody, pôdy.

Prezídium ÚMS dňa 7. októbra 2020 prerokovalo materiál Spoločná iniciatíva členských miest ÚMS pri riešení problematiky klimatickej krízy v mestách. Podľa prezidenta ÚMS Richarda Rybníčka: „Zmena klímy a klimatická kríza sú existenčnými problémami 21.storočia s priamym vplyvom na mestá Slovenska. Zhodli sme sa na tom, že chceme mestá motivovať robiť viac. Kvalitu života a lepšiu budúcnosť máme aj my v našich rukách.“

Podľa experta ÚMS Viktora Nižňanského: „Podmienky na realizáciu opatrení voči klimatickej zmene nebudú zadarmo. Vyžadujú si navyše náklady na miestnej úrovni, a preto je nevyhnutné, aby centrálna vláda zásadne zmenila rozdelenie právomocí a zodpovednosti.“ Pripomína, že je nutné, aby sa prijali zmeny financovania, nový systém finančného vyrovnávania záťaží a zmenila sa doterajšia regionálna politika. Bez týchto opatrení sa nemôžu slovenské mestá prihlásiť k iniciatívam Európskej únie.

Spoločná iniciatíva členských miest Únie miest Slovenska pri riešení problematiky dôsledkov klimatickej krízy v mestách odporúča:

- a) Informovať o podmienkach možnosti vyhlásenia stavu klimatickej núdze členskými mestami ÚMS
- b) Podporiť vznik Rady vlády pre agendu zmeny klímy so silným zastúpením ÚMS
- c) Spoločné mediálne vystúpenie s partnermi ÚMS a predstavenie aktivít v oblasti klimatickej agendy, aj vo väzbe na doterajšie iniciatívy ÚMS pri návrhoch zmeny spravovania štátu.

V novembri 2019 poslanci Európskeho parlamentu odhlasovali stav klimatickej núdze ako deklaráciu prevzatia zodpovednosti a iniciatívy v tejto téme. Od Európskej komisie požadujú, aby pri všetkých zákonoch a rozpočtových návrhoch v budúcnosti myslela na cieľ obmedziť globálne otepľovanie pod úroveň 1,5 °C a smerovať preto k radikálnemu zníženiu produkcie CO₂ a ku globálnej transformácii ekonomiky a hospodárstva na nízkouhlíkovú. Prvé mesto na Slovensku, ktoré pristúpilo k tomuto kroku boli v roku 2019 Zlaté Moravce.

Kancelária ÚMS je pripravená podporiť každé členské mesto ÚMS v tejto aktivite odborne, komunikačne alebo inou vhodnou formou.

Dňa 4.11.2020 vláda SR na základe návrhu ministra životného prostredia pána Jána Budaja zriadila Radu vlády SR pre Európsku zelenú dohodu ako koordinačného a konzultačného orgánu vlády so zastúpením ÚMS (primátor mesta Trnava pán Peter Bročka, alt. pani Daniela Piršelová, poradkyňa pre komunikáciu klimatickej agendy ÚMS).

ÚMS sa pridala dňa 2. decembra 2020 k iniciatíve „Klíma ťa potrebuje“, k petícii na riešenie klimatickej krízy na území Slovenska. K tejto téme sa pripravuje vyhlásenie ÚMS a spoločná tlačová konferencia.

V rámci ÚMS sú zriadené pracovné skupiny „Životné prostredie“ a „Klíma“. Ostatné virtuálne stretnutie pracovných skupín bolo dňa 14.12.2020.

Podľa dotazníkov, ktoré boli odoslané členom ÚMS by mestá ocenili pomoc (podporné vzdelávacie aktivity – napr. webináre, spoločná komunikačná platforma,...). Z dotazníkov tiež vyplynulo, že najväčším problémom sú personálne kapacity – mnohé mestá nemajú na túto agendu „100% dedikovanú osobu“.

Začalo sa pracovať na snahe presadiť sprístupnenie údajov z meraní kvality ovzdušia mestám (pričom bude tiež dôležité rovnomerné rozmiestnenie meracích staníc SHMÚ, aby všetky mestá mali dostupné údaje), zverejňovanie údajov o kvalite pitnej vody od vodárenských spoločností. ÚMS, bude naďalej poskytovať dôležité informácie aj k téme životného prostredia a mediálnu podporu.

Partneri Únie miest Slovenska v agende zmeny klímy, trvalej udržateľnosti a ochrany životného prostredia:

- Karpatský rozvojový inštitút
- Inštitút cirkulárnej ekonomiky
- Budovy pre budúcnosť
- Za našu vodu
- Ochrana ovzdušia
- Slovenská komora architektov

Mestá sú rozhodujúcimi aktérmi pre naplnenie cieľov Európskej únie v oblasti energetiky a klímy. Aktivity v tejto oblasti sú prioritami podpory v rámci nového programovacieho

obdobia 2021-2027 ako aj z priamych programov financovaných Európskou úniou a priamo riadených Európskou komisiu.

Včasná príprava strategických a koncepcných materiálov umožní mestám na Slovensku vytvoriť riešenia a následne aj finančnú pomoc pre ich realizáciu.

V našom meste sa v súčasnosti pripravuje realizácia projektu Reakcia na zmenu klímy mesta Banská Bystrica, ktorého výstupom bude tiež Akčný plán mitigácie a adaptácie mesta Banská Bystrica na zmenu klímy ako klimatická stratégia. Dokument má byť začlenený do všetkých plánovacích, rozhodovacích a povoľovacích procesov v meste.

Podľa pripravovaného vyhlásenia členské mestá ÚMS plánujú postupne vyhlasovať stav klimatickej núdze, a deklarovat' tak záujem o riešenie klimatickej krízy, prijať svoj podiel zodpovednosti v tejto oblasti a požiadať aj obyvateľov o vzájomnú podporu a spoluprácu v ďalších krokoch, ktoré si riešenie environmentálnych problémov v mestách a samosprávach bude ďalej vyžadovať.

Vyhlásenie stavu klimatickej núdze v Banskej Bystrici s náležitými opatreniami je potrebné zvážiť na základe odborného posúdenia aktuálnej situácie v životnom prostredí mesta a diskusie odborníkov a verejnosti.